

İlham Əliyevdən növbəti müntəzəm islahatlar təşəbbüsü

Dövlət idarəçiliyinin daha səmərəli və keyfiyyətli fəaliyyətinin təmininə yönələn konstitusiyaya dəyişiklikləri global çağırışlara tam adekvatdır və dünyanın ən müasir, modern tələblərini özündə ehtiva edir

Prezident İlham Əliyev ilin əvvəlində “2016-cı il dərin islahatlar dövrü olacaq” fikrini səsləndirəndə bu, daha çox sosial-iqtisadi yönümdə qəbul edilmişdi. Həqiqətən də ötən müddət ərzində ölkədə bu sahədə mühüm qərarlar qəbul edilmiş, demək olar ki, köklü dəyişikliklər aparılmışdı. Belə məqsədyönlü tədbirlərin nəticəsi olaraq global böhranın fəsadlarının aradan qaldırılmasına əsasən nail olunmuş, əhalinin sosial müdafiəsinin təminində çətinliklərə rast gəlinməmiş, maliyyə durumunda sərt təsirlər yaşanmamışdı. Son aylarda həyata keçirilən sosial-iqtisadi islahatların ilkin nəticələri uğurlu olmuş və ölkə rəhbəri bu prosesi “böhran şəraitində inkişaf” kimi dəyərləndirmişdi.

Sosial-iqtisadi islahatlar hüquqi-siyasi təkmilləşmə prosesi ilə bir-birini tamamlayır

Azərbaycan dövləti sosial-iqtisadi inkişafı hər zaman hüquqi-siyasi təkmilləşmə və demokratikləşmə ilə paralel aparır. Bu iki istiqamət bir-birini tamamlayıb və quruculuğun inkişaf vəhdətini təşkil edib. İqtisadi yüksəlişi olmayan cəmiyyətdə demokratik meyarların intişar tapması mümkün olmadığı kimi, mükəmməl hüquqi-siyasi prinsiplər prioritet olmadığı dövlətlərdə də əsaslı sosial-iqtisadi nailiyyətlər əldə edilə bilməz.

“Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi haqqında” Referendum Aktı layihəsinin ilkin şərhə də onu deməyə əsas verir ki, son sosial-iqtisadi islahatların davamı artıq dövlət quruculuğunun hüquqi-siyasi istiqamətində də aparılacaq.

Prezident İlham Əliyev tərəfindən rəy verilmiş üçün Konstitusiyaya Məhkəməsinə göndərilən layihə olduqca əhəmiyyətli, ən əsası isə idarəçilikdə yeni məqamları özündə ehtiva edir. Hərbi-dən sosial-iqtisadi yönümə, hüquq və azadlıqlardan sahibkarlıq fəaliyyətinə, qanunverici hakimiyyətdən ali icra strukturunda yeni yüksək postun yaranmasına qədər çoxsaylı sahələrə aid dəyişikliklər və əlavələr müsbət rəy verildiyi təqdirdə ümumxalq səsverməsinə çıxarılacaqdır.

Konstitusiyaya dəyişiklikləri son onillikdə bütün dünyada geniş miqyas alıb

Ölkənin Əsas Qanununda dəyişiklikləri zəruri edən səbəblər yetərincədir. Əvvəla, bu tipli dəyişikliklər bütün dövrlər üçün xarakterikdir və onlar müntəzəm olaraq bu təcrübədən istifadə edirlər. Qlobal miqyasdakı yeni sosial-siyasi-hüquqi yönümlü çağırışlar, təhlükəsizlik məsələlərinin ön plana çıxması, dövlət idarəçiliyinin daha müasir və effektiv tendensiyaların geniş yayılması hər bir ölkənin öz çoxsəhifəli fəaliyyət metodlarında daha mükəmməl yenilikləri təşviq etməsinə zərurət yaradır.

Digər tərəfdən, demokratikləşmənin geniş vüsət alması, insan hüquq və azadlıqlarının təminində bütün məhdud

diyyətlərin ləğvi, xalq-hakimiyyət ünsiyyətinin hər cür maneələrdən azad olunması, ən əsası isə dövlətin vətəndaşlarına daha səmərəli və keyfiyyətli xidmət göstərməsi kimi mühüm proseslərin fonunda qanunvericilik bazasının daim yenilənməsi, həmçinin konstitusiyalara vacib əlavələrin edilməsi mütləq zərurət kimi ortaya çıxır. Bu proses son illərdə xüsusən fəal şəkildə gedir. Axırncı onillikdə öz konstitusiyasına dəyişiklik, yaxud əlavə etməyən ölkə olduqca az tapılır.

Bir vacib məqam da odur ki, Azərbaycan kimi müstəqilliyinin bərpasının tarixi çox da olmayan ölkələrdə konstitusiyaya islahatları daha müntəzəm hal alıb. MDB məkanında geniş miqyasda gedən bu proses nəticəsində 10-a yaxın ölkədə sosial-iqtisadi yönümlə yanaşı, dövlət idarəçiliyində əsaslı dəyişikliklər - prezident idarə üsulundan güclü parlament nəzarəti və geniş fəaliyyətli olan idarəçilik formasına keçid, yaxud da bunun əksi tətbiq olunub.

Elə sərhəd qonşularımız buna misaldır. Məsələn, Rusiyada əsas qanuna edilən dəyişikliyə görə, artıq prezident 6 il müddətinə seçilir. Yaxud, Gürcüstanda konstitusiyaya edilən dəyişiklik nəticəsində prezident səlahiyyətləri parlamentin xeyrinə əsaslı şəkildə məhdudlaşdırılıb. Bu model Ermənistanda da son referendumda qəbul edilib və növbəti prezidentin fəaliyyətə başladığı gündən qüvvəyə minəcək.

İyerarxik silsilədə yeni post

21 il öncə ümumxalq səsverməsiylə qəbul edilən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ötən müddət ərzində iki dəfə dəyişikliyə məruz qalıb. 2002-ci ilin 24 avqustunda Konstitusiyanın 22 maddəsinə 31, 2009-cu ilin 18 martında isə 29 maddəyə 41 əlavə və dəyişiklik referendum yolu ilə hüquqi qüvvəyə minib.

Təklif edilən layihəyə görə Əsas Qanuna 29 dəyişiklik nəzərdə tutulur. Bu dəyişikliklərin təsir dairəsi və istiqaməti bərdə yuxarıda qeyd etdik. Xüsusi vurğulanası məqam ölkədə yeni ali səlahiyyət postunun - vitse-prezidentlik vəzifəsinin təsisidir. Təklifə görə, Birinci vitse-prezidenti və vitse-prezidentləri ölkə rəhbəri vəzifəyə təyin edir, yaxud azad edir.

Vitse-prezidentlik institutu ölkəmiz üçün yeni olsa da, dünyada geniş tətbiq olunur. Azərbaycanda ali mərkəzi hakimiyyət mənsuablarının sayının artırılması dövlət idarəçiliyində daha səmərəli fəaliyyəti təmin etməyə, vətəndaşlar qarşısında öhdəliyin daha keyfiyyətli icrasına, ümumilikdə isə yeni çevik, effektiv icraçılıq funksiyasının yaranmasına rəvac verəcək.

Həmçinin Prezidentin öz səlahiyyətlərini icra edə bilməməsi təqdirdə bu vəzifənin icrası əvvəllər Baş nazirə keçirdisə, indi bu iyerarxik silsilədə öncə Birinci vitse-prezident və vitse-prezidentlər olacaq.

Məsuliyyət artırılır, xidmətin effektivliyi yüksəldilir

Dövlət başçısına növbədənəknar prezident seçkiləri keçirmək hüququ da verilir. Belə seçkilərin keçirilmə müddəti isə 90 gündən 60 günə endirilir. Bu da dəyişikliklərin növbəti müntəzəm nümunələrindəndir. Əgər əvvəllər prezident və parlament seçkiləri kampaniyası 3 ayı əhatə edirdisə, son illərdə Milli Məclisə seçkilərin müddəti üçdə-birə qədər

azaldıldı və dövləti, vətəndaşları əlavə vaxt itkisindən azad edən bu dəyişiklik böyük razılıqla qarşılandı. Artıq bu müddətin prezident seçkilərinə də şamil olunması ölkə üçün tələpəli prosesin qısa müddətdə yekunlaşmasına şərait yaradacaq.

Prezidentlik müddətinin 7 ilədək artırılması təklifi də dünyada artıq geniş tətbiq edilən idarəçilik formasıdır. Konkret fəaliyyət proqramı və platforması əsasında vəzifə başına gələn Prezidentin bunları icra etmə müddəti etiraf olunmalıdır ki, 5 illik müddətə çox vaxt sığmır. Həmçinin nəzərə alınmalıdır ki, Prezidentin fəaliyyətinə nəzarət mexanizmi yüksək qanunçuluq və ictimai şəffaflıqla təmin olunduğundan 7 il müddətinin uzun olması bərdə fikirlər heç bir halda narahatlıq yarada bilməz.

Milli Məclisin fəaliyyəti ilə bağlı təklif edilən dəyişikliklər iki istiqamətdədir. Birincisi, parlamentin Prezident tərəfindən buraxılması qaydasının konkret normaları müəyyənləşdir, digər tərəfdən, deputatın səlahiyyətlərinin itirilməsinə səbəb olan amillərin (səsvermə hüququnu şəxsən həyata keçirə bilmədikdə və etik qaydaları kobud surətdə pozduqda) sayı artırılır. Şübhəsiz ki, bu dəyişiklik Milli Məclis deputatlarının məsuliyyətinin daha da artırılmasına və öhdəliklərinin vicdanla icrasının təmininə yönələn təşəbbüsdür.

Gənclərə böyük şans

Konstitusiyaya ən müntəzəm dəyişiklik təkliflərindən biri də gənclərin dövlət quruculuğunun bütün təbəqələrində fəal iştirakına şəraitin yaradılmasıdır. Belə ki, artıq hakimiyyətdən deputatlığa, nazir postundan Prezidentliyə qədər heç bir vəzifədə yaş səni olmayaq. Yəni seçkilərdə iştirak hüququ olan hər bir şəxs, xüsusən də 18 yaşından etibarən gənclər seçkilərdə orqanlarda öz şanslarını sınaq biləcək, yaxud da fərasətli, bacarıqlı, istedadlı ali təhsilli gənclər yüksək vəzifələrə təyinat alaçaqlar. Gənclər hərəkatının fəallığının artırılmasına, dövlət quruculuğunda onların potensialından uğurla istifadəyə böyük töhfə və təkən olacaq bu təklifin, yəqin ki, dünyada analoqu az tapılır.

Əsas Qanuna nəzərdə tutulan digər dəyişiklik və əlavələr də öz əhəmiyyətinə görə seçilir. Qarşıdakı müddətdə bunların hər biri ilə bağlı geniş məarifləndirici izahatlar, dəqiqləşdirmələr aparılacaq, mütəxəssislər tərəfindən ətraflı məlumat verilecekdir.

İlkin rəy isə budur ki, Prezident İlham Əliyevin növbəti müntəzəm islahatlar təşəbbüsü dövlət quruculuğu prosesinə, Azərbaycanın inkişafına, müstəqilliyin möhkəmlənməsinə daha etibarlı zəmin formalaşdıracaq.

Təklif edilən konstitusiyaya dəyişiklikləri dövlət idarəçiliyinin səmərəli və keyfiyyətli fəaliyyətini genişləndirəcək, vətəndaş qarşısında xidməti təkmilləşdirəcək.

Ən əsası isə, bu təkliflər global çağırışlara tam adekvatdır və dünyanın ən müasir, modern tələblərini özündə ehtiva edir.

Xalqımızın Azərbaycanın daha da qüdrətlənməsinə, sosial-iqtisadi yüksəlişinin davamlığına yönələn bu təşəbbüsü də dəstəkləyəcəyi şübhəsizdir!..

İxtiyar HÜSEYNLI,
“Azərbaycan”